

Wieczorek, Mieczysław

"Wostoczno-prusskaja operacja w
cifrach", "Wojenno-Istoriczeskij
Żurnał" nr 2, 1965 : [recenzja]

Komunikaty Mazursko-Warmińskie nr 2, 299-300

1965

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ludności niemieckiej, główne szlaki ewakuacyjne. Mimo swoich antyradzieckich akcentów i często uproszczonego obrazu przyczyn niedoli ludności niemieckiej, książka ta jest dla nas interesująca, gdyż koryguje twierdzenia rewizjonistów zachodnioniemieckich i wskazuje na istotny element strat ludności niemieckiej w postaci ewakuacji i ucieczki w dniach walk frontowych na tym terenie.

Tadeusz Cieślak

Wostoczno-prusskaja operacja w cifrach, *Wojenno-Istoriczeskij Żurnał*, nr 2/1965, ss. 80—90, Wyd. Ministerstwo Obrony ZSRR.

Do niedawna liczba opublikowanych materiałów źródłowych o operacji wschodniopruskiej Armii Radzieckiej (od 13 stycznia do 26 kwietnia 1945 r.) była bardzo niewielka. Dopiero wydawana w ostatnich latach *Istorija Wielikoj Otcieczestwiejnoj Wojny Sowietского Sojuza* (zwłaszcza jej 5 tom z 1963 r.) przyniosła sporo informacji nie znanych szerszemu ogółowi czytelników.

Pewne sukcesy notuje tu radzieckie czasopiśmiennictwo wojskowo-historyczne. Organ Ministerstwa Obrony ZSRR „Wojenno-Istoriczeskij Żurnał” nr 2/65 r. w dziale *Dokumenty i materialy* dostarcza dużo nowego materiału źródłowego. Są to głównie dane statystyczne zebrane w 13 tablicach. Bogaty materiał liczbowy obejmuje głównie szczebel operacyjny tzn. front — armia.

Tablice 1, 2 i 4 pokazują liczbowy skład wojsk biorących udział w operacji. Obok znanych już liczb armii dowiadujemy się o sile korpusów pancernych i piechoty (w tych ostatnich znajdowało się 130 dywizji piechoty!) według stanu na 10 stycznia 1945 r. Ponadto podano liczbę organicznych i samodzielnych dywizji, brygad i pułków: pancernych, zmechanizowanych, artyleryjskich, przeciwlotniczych, przeciwpancernych, moździerzy, artylerii raketowej („Katusz”) i inżynieryjnych.

Uderza duże skomasowanie artylerii przeciwlotniczej: 12 dywizji i 25 samodzielnych pułków przeciwlotniczych posiadających na uzbrojeniu 1844 działa. Artyleria raketowa, której oddziały nosiły miano „gwardyjskich moździerzy” składała się z 2 dywizji, 2 samodzielnych brygad i 20 samodzielnych pułków mających na swym stanie 1563 wyrzutnie. Większość z nich, bo 970, znajdowało się w 2 Froncie Białoruskim.

Podano także stany osobowe — i rzecz charakterystyczna — dzieląc je na żołnierzy znajdujących się w jednostkach bojowych oraz w jednostkach tyłowych. Na dzień 1 stycznia 1945 r. do operacji przeznaczono 1669105 żołnierzy, z tego w jednostkach bojowych zgromadzono 1222656.

W składzie wojsk znajdowało się 59881 samochodów. Poza tym w artykule zestawiono liczby sprawnych technicznie samolotów na początku operacji w podziale na myśliwce, szturmowe, bombardujące, nocne bombowce i rozpoznawcze.

Porównanie tablic 3 i 5 pokazuje stosowanie szerokości pasów obrony i natarcia stron walczących. Dywizja niemiecka broniła pasa szerokości 13,2 km. Przy czym na spodziewanych odcinkach biernych szerokość ta zwiększała się do 18,6 km, a na przewidywanych — zresztą dość trafnie — kierunkach natarcia zmniejszała się do 11,2 km. Dywizje radzieckie nacięrały średnio w pasie 4,1 km, ale już na odcinkach przełamania szerokość pasa natarcia malała do 900 m.

Kolejna tablica przedstawia dywizje hitlerowskie, rozbite w poszczególnych miesiącach operacji. Wydaje się, że dla czytelnika nie znającego przebiegu

operacji jest ona mało zrozumiała. Liczba dywizji zniszczonych w toku operacji jest wyższa od liczby dywizji hitlerowskich na początku operacji. Np. w 4 armii połowej w styczniu 1945 r. znajdowało się 15 dywizji, a do końca kwietnia zniszczono 20 dywizji tej armii. Dla jasności obrazu przydałaby się tablica, uzmysławiająca sposób tworzenia nowych dywizji z rezerw, *Volksturm*, załóg garnizonów itp. Tablica 7 zawiera wykaz armii włączonych z końcem 1944 r. w skład frontów, daty ich przybycia, skład organiczny oraz ich poprzednią przynależność.

Operacyjne ugrupowanie wojsk radzieckich do natarcia w podziale na pierwsze i drugie rzuty, grupy szybkie i rezerwy oraz nasycenie artylerii i czołgów na kilometr frontu umieszczono w dwóch kolejnych tablicach „Żurnała”. Większość tych danych publikowana jest po raz pierwszy, np. 50 armia, której zadaniem było wiązanie przeciwnika, zajmowała pas szerokości 155 km. Natomiast armie przeznaczone do działania na odcinkach przełamania otrzymały pasy natarcia 9—19 km. Samo natarcie wykonywały w pasach trzykrotnie mniejszych. Pozwoliło to na wybranych do natarcia kierunkach uzyskać decydującą przewagę w ludziach i sprzęcie. Na trzech odcinkach przełamania liczących w sumie 52 km (9% linii frontu) zgromadzono średnio 57% dział i moździerzy i aż 95% czołgów i dział pancernych.

Tablice 10 i 11 charakteryzują tempo natarcia przy przełamywaniu głównego pasa obrony wojsk hitlerowskich do 18 stycznia, a następnie w okresie działań w głębi operacyjnej w podziale na armię ogólnowojskową i grupy szybkie. Te ostatnie do 26 stycznia rozwijały tempo natarcia do 40 km na dobę. Ponadto podano zużycie pocisków artyleryjskich różnych kalibrów, a także zużycie benzyny lotniczej i samochodowej oraz oleju napędowego. W przypisach uwidoczniono łączny tonaż materiałowo-technicznego zaopatrzenia.

Za wyróżnienie się w bojach o poszczególne miejscowości Warmii i Mazur nadano nazwy: „grunwaldzkich” 10 jednostkom, „olsztyńskich” 11 jednostkom i „mazurskich” 13 jednostkom.

Opublikowane materiały zamyka pełna lista dowódców oraz członków rad wojennych i szefów sztabów frontów armii wraz z datami zmian na tych stanowiskach, a także nazwiska wszystkich dowódców korpusów, biorących udział w operacji.

Mieczysław Wieczorek